

dæmonum castra, potestis et vos multis adjuvari agminibus angelorum. Sed cum dæmonum catervæ crescere cœperint, oculos vestros ad cœlum levetis, diceantes : Domine Jesu Christe, adjuva infirmitatem meam. Tunc sermo vobis prophete Elisæi conveniat adversus eos qui de Samaria comprehendere eum venerant, qui terrenti se puero suo respondit : Aperi, Domine, oculos servi tui, et videat quod plures sunt nobiscum quam cum illis. Statim ergo ad adjuvandum vos, angelorum Dei legiones adveniant, qui fidei vestræ auxillum præbeant.

CAP. IX. — Hæc sunt, filioli, mandata, quæ ut psillanimitas cordis invenit, vobis de diaboli certaminibus explanavi. Note autem ea quæ nobis ipse immittente acciderunt silentio præterire, ut et vos possitis malitiis ejus resistere.

Quadam die in monte sedenti mihi, ingens velut militum turba occurrit. Quos dum oculis cernerem venientes a longe, Satanæ angelos statim esse cognovi. Ego autem deposito omni terrore, genibus provolutus humo, ut secederent orabam, Dominum invocans Redemptorem. Tunc turba quæ venerat, velut stipula, quæ a vento rapitur, nusquam comparuit. Gratias ergo egi Domino per Jesum Christum Dominum nostrum, quod meo certamini finem imposuit cito, et orationem meam illico exaudivit. Multas itaque insidias passus sum, et ex omnibus me eripuit Dominus. Unde et vos, filioli, constantes estote, quia mitis est Dominus ad liberandum nos. Amate ergo Dominum, odite malignum, et Deus misericordiæ erit vobiscum, ut possitis ejus insidias evadere.

B Amen.

ROSWEYDI NOTATIO.

(1) *Posthumii.*] Aliæ editiones habent *Pasthumii*. De hoc nihil mihi occurrit vel in tabulis ecclesiasticis, vel apud historicos. Multa hic affinitas cum Pachomio, ejusque regula. Et cum Pachomius dicatur quibusdam *Pachomius*, vereor ne *Pasthumius* ex *Pachomio* irrepsit.

(2) *Spatarius.*] Ita omnes editiones. Mox, *plectam de spatho plectebat*. Notæ, *spathulæ palmarum*. Levii. xxiii. Et ex palmis fere restes suos et plectas plectebant eremitæ. Alias existimabam legendum *spartarius*, quasi qui e sparto restem plectat, qui Polluci, lib. vii, cap. 33, dicitur *σπαρτοπλόκος*.

(3) *Plectam.*] Mox, *funis plectacius*, a Græco πλεκτόν id est, plexum seu flexum. Quæ vox non raro in hîs libris occurrit.

(4) *Priacum.*] Hic dicitur *sacerdos*; sequenti capite, *episcopus*.

(5) *Census imperatoris.*] Videtur hæc periodus melioris styli fragmentum esse. Fors ex elegantî aliquo Patre adumbratam. Alludit ad militiam, cum nomen imperatoris militi inscribatur. Ut hic de ove et

milite, sic apud Augustinum, *epist.* 50 : « Sic error corrigendus est ovis, ut non in ea corrumpatur signaculum Redemptoris. Neque enim si quisquam regio caractere a signato desertore signetur, et accipiat indulgentiam, atque ille redeat ad militiam, ille autem esse in militia in qua pondus erat iaciat, in aliquo eorum character ille rescinditur, an non potius in ambobus agnoscitur, et honore debito, quoniam regis est, approbatur ? »

(6) *De quo sæpe.*] Hinc apparet auctorem hujus *Vitæ* et alias sanctorum *Vitæ* consarcinasse. De Macario, qui Antonium dicitur sepelisse, vide supra prologum in *Vitam* sancti Pauli primi eremitæ, n. 6.

(7) *Aquam scativam sive germinantem.*] Ipse explicat quid scativa sit aqua, nempe quæ scaturit et germinat. An ex sua origine? Nisi forte corruptam aquam intelligat, et scatentem verbibus. Vel *stativam* quis legat, ut in *Martyrol.* Adonis, 30 Julii ex Ms. reposui, quæ fere lutulenta. Sic alius lutulentam aquam bibit in *Vita* Pauli primi eremitæ, cap. 8.

APRILIS XIV.

VITA SANCTI FRONTONII (4),

ABBATIS

AUCTORE INCERTO.

Prologus.

Quoniam sæpe desiderastis audire quæ sancta sunt, et ego placide disposui operari, jam non in portibus carprarum, sed auro et argento gemmisque pretiosissimis decrevi construere templum Dei, ut et nos tanquam lapides vivi ædificemur in domum spirituales, ex operibus meliorum proficientes in Christo Jesu Domino nostro (I Pet. ii); quid nunc apud Nitriam gestum sit, referam; et non præteribis veritatem alio modo, quoniam satis ædificat monachos præsens opusculum.

VITA.

CAPUT PRIMUM. — Igitur Frontonius, verus Dei servus, studio Dei timoris de die in diem proficiens, publicam communemque vitam perhorrescens, 239

aviam desiderans solitudinem, convocatis ad se fratribus, dixit (erant enim cum eo viri circiter septuaginta) : En quid nobis et mundo damnabili, cujus

operibus renuntiare omni modo concedet, ut celestem consequamur vitam? Quapropter pergamus ad eremum, nihil nobiscum ferentes, ad acquirendam coelestem gloriam, et superiorem investigemus ex virtutibus disciplinam. His dictis universi consensere; deferentesque ad eremum secum parva olerum semina, et bis acutos, parvosque sarculos (2), unde humum defoderent, profecti sunt, et venerunt ita in eremum: rursusque Frontonius ait: Dominus in Evangelio ait: Nolite cogitare quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini; hæc enim omnia gentes mundi quærent. Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis (*Matth. vi*). Teneamus promissum, et inveniemus in vobis opus Domini conservatum. Omnes ergo habitabant in eremo, in opere Domini jugiter laborantes, et in agone spirituali proficientes; adjuvabat enim Dominus servos suos. Ipse vero Frontonius non pro se tantum, sed pro cunctis orabat, sciens scriptum esse: Non quærens quod mihi utile sit, sed quod multis, ut salvi fiant (*I Cor. x*).

CAP. II. — Cumque in eadem eremo longo tempore morarentur, tentare eos adversarius Christianorum cœpit, ut cogitarent in corde suo quod debuissent in sæculo demorari, quia Anachoretarum vita durissima est, et nemo eam potest sufferre. Murmurare ergo in cordibus suis, dicentes: Quid est, quod voluit Pater noster Frontonius, ut habitemus in eremo? Nunquid illi qui in urbibus et in castellis habitant, Deum videre non possunt; et qui in eremo habitant, soli vident? nonne eos boni actus commendant? quisnam poterit cibo vivere angelorum? Ecce morimur fame; defectus vigiliarum non capit labor, sed acriora nos frangunt jejunia, fiuntque debilia genua, ut unusquisque nostrum non possit stare.

CAP. III. — Audiens Frontonius eorum murmur, antequam ad eum convenirent dicentes aliquid, ipse præveniens eos ait: Quousque irritatis Deum murmurantes in cordibus vestris, et dicentes: Nunquid qui eremum inhabitant, hi tantum sunt Dei servi? et quis ex cibo poterit vivere angelorum? Conveniamus ad abbatem, et loquamur ad eum, ut habitemus in civitate; quia si qui nos illic viderint, opportune nobis juxta Dei votum dirigunt escas, prout cuique Dominus dederit facere. Illud autem scitote, quia non necabit Dominus fame animam justi. Ecce oculi Domini super timentes eum, ut alat eos fame (*Psal. xxxii*). Et illud non memoramini scriptum, quod ait Apostolus: In fame et siti (*II Cor. xi*)? Sed vobis quoque in eremo nunquam defuerunt radices herbarum, nec mansistis aliquando jejuni. Recordamini autem quia antea locutus sum vobis: Nolite cogitare quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini, hæc enim omnia gentes mundi quærent (*Matth. vi*). Novit Dominus cibum dare timentibus se. Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Si enim Dominus volatilia pascit, et corvos non deserit, quomodo nos derelin-

quere poterit, ipsum jugiter in mente habentes, eumque assidue orantes? Certe si fame defecerimus in eremo, nos Dominum accusemus, et impropereamus ei, cum ad ipsum venerimus dicentes: Credidimus Evangelio tuo, ubi dixisti quod universos in te credentes cœli pabulo pasces: fecimus cuncta quæ præcepisti, speravimus in te, et tu nos despexisti. Sed quia ibi nos probasti, hic magis, ut probes veritatem, redde quod promisisti. Nolite ergo murmurare adversus Deum, ne murmurantes, sicut patres nostri in hoc deserto, a serpentibus pereatis. Quod si expectaveritis Dominum, quando voluerit, dabit bona timentibus se. Quo dicto, siluerunt omnes paululum a murmuratione sua: erant tamen in mœrore positi.

B CAP. IV. — Ego vero proposui universa breviter exsequi, et cuncta sermone rustico comprehendere quæ cum suo prosequi titulo fas est; et per hujusmodi libelli sententias ac syllogismos dulci eloquio currere, prout potest unusquisque lector audire. Redeamus ad ordinem cœpti opusculi, ut non nostra videamur asserere.

CAP. V. — Pergit itaque angelus, missus a Domino ad quemdam divitem nocte, et dicit illi: Tu epularis in divitiis splendide, et servi mei in eremo indigent pane; surge ergo diluculo, et mitte servis meis escas ex omnibus quæ tibi dedi, quia procuratorem te posui gregis mei, qui te cœlo lactante jugiter pavi, nec unquam dimisi. Ita ergo placuit mihi ex eleemosyna tua reficere pauperes meos, qui in deserto spiritualiter vivunt, et se mihi suo Domino crediderunt; idcirco facias sermonem, quem modo, missus a Domino, loquor ad te. Quod nisi feceris, dissipasti fœdus pacificum Domini Dei tui.

CAP. VI. — At ille tanto terrore conventus, ex illo somno expergiscitur; consurgensque mane, convocatis necessariis amicis, servisque 240 suis fidelibus, locutus est ad eos, dicens: Jacenti mihi nocte in lecto, quidpiam sororis ceperam; et ecce subito nuntius astitit, dicens: En tu epularis in divitiis tuis splendide, servi vero mei in deserto indigent panibus. Surge ergo diluculo, et mitte servis meis escas ex omnibus quæ dedi tibi, quia procuratorem te posui gregis mei. Ecce mittere quæro; sed ubi morentur servi Dei, ignoro. Cupio præceptum implere admonitus: sed quis mihi, ad quem dirigam locum, ostendet? Convenit me angelus, præcepit et Deus. Sed vos, qui seniores estis, ostendite locum. Et nemo valuit illi indicare locum, quia in abdito montis manebant, et nemo ubi morarentur agnoverat.

CAP. VII. — Igitur altera nocte duriori comminatione conventus, plagisque confossus dives ille, corripitur et urgetur, ut servis Dei dirigeret escas. Iterum diluculo consurgens, a prioribus amicis quærebat consilium, ut sibi dicerent, aut certe ab aliis inquirerent, ubi servi Dei morarentur. Aiebat quoque ista cum maximo fletu, plagas ostendens, quibus de manu angeli fuerat nocte correptus. Sed cum nemo posset locum habitationis servorum Dei ei ostendere,

unus qui præ cæteris majoris erat consilii, respondit et ait: Si volueris accipere consilium meum, charissime, forsitan erit hoc tibi salubre. Sunt tibi camelii septuaginta, onera eos ex omnibus bonis, quibus intelligis Dei famulos posse vesci; et dirige camelos per viam, nemine ducente. Et si ex Deo hoc factum est imperium, animalia tua salva regredientur ad te; si vero tibi ex diabolo jactura imminet, libenter tolera flagella temporis, quam acriori forte cæde corripiaris. Quod si hoc tibi consilium displicet, quære alium qui poterit dare melius responsum. Hæc dicens, conticuit, sed ipsi diviti et qui cum eo erant hujusmodi consilium bene placuit. Oneravit ergo sexaginta quinque camelos (3) ex his quæ servi Dei comedere possent; quinque vero camelorum cibaria facta imposuit, escam cunctorum animalium, in maximo dolore dicens: Si quis invenerit eos, et eorum exposuerit onera, visis cibariis miserebitur eis, et dabit eis manducare. Et cum ingenti fletu uno ordine innectens chordas, direxit eos per viam, commendans Domino, et si ex Deo esset imperium, remeare celeriter cum salute. Nullus vero ducator (4) cum animalibus abiit.

CAP. VIII. — Et quando egressi sunt januam, dimisit servulus primum camelum, cujus ducalem (5) tenebat, quem cæteri sequebantur, et abierunt per viam juxta præcinctum montis (6), euntes soli. Sed nescio an soli camelii pergere poterant, sed Domini nuntio præeunte, viam directam (ut intellectum est postea) abierunt et quarto die confecto itinere, hora nona agentibus opus Dei fratribus, sicut quidam postea retulit nobis, ecce primus ante fores accubavit camelus: sed campanæ sonitum (7) audire non potuit perstrepsens sonus hymnorum. Abbas tamen, quoniam prope ostium erat, ipse prior vidit, et gavisus est valde. Angustus enim erat introitus monasterii, et solus abbas fores suo statu claudebat, cæterisque interpositis fratribus tacuit, nihil respondens donec hymni completerentur. Tunc completo hymnorum ordine advocatis fratribus, pene impropersans, ait: Ubi sunt murmuraciones vestre? Ecce Dominus improprio forti nobis escas ab alto misit, cui voluit viro prudenti imperans adduxit nobis camelos onustos. Venite, deponamus onera, ut possint refici animalia lassa. Tunc omnes mira gratulatione læti, communiter gratiarum actionem Deo reddiderunt, et gaudentes deponabant onera camelorum. Supra quinque vero camelos, reseratis sarcinis, cibaria repererunt. Abluentes igitur animalium pedes, de stratorum fecerunt præsepia; et apposuerunt eis escas, quas ipsi sibi apportaverant, necnon et ipsi etiam discurrebant per omnes montis anfractus, notas inqui-

A rere herbas, ut laborantia animalia escis pluribus reficerentur.

CAP. IX. — Mane autem facto, abbas consilium utile eligens, et avaritiam omnino spernens, medietatem sumpsit escarum, aliam vero partem dividens, super camelos omnes, ne alii viderentur portare, et fieret aliis injuria, omnibus medium imposuit onus, velut eulogias (8) revocans Domino rerum, ut avaritiæ legem scinderet, et medietatem oblationis proprio domino camelorum reddidisset. Erant igitur supradicti amici cum domino camelorum, consolantes eum de animalium tantorum periculo, simulque Dominum deprecantes, ne accideret innocenti viro tanta jactura. Octava autem die, cum essent omnes in unum collecti, jejuni; unus qui leves ac tinulas aureas habebat, per flamina ventorum campanulæ raplens sonitum, paululum reticuit; et cum bene tandem sonantem comprehenderet, ait: Puto quod ex altitudine montium campanæ sonantis motus auditur. Tunc omnes egressi senserunt camelorum adventus; gratulando mirabilis accidit lætitia, secunda vero de consolatione viri. Nam qui defuncta animalia aut perditâ jam lugebat, gaudens de receptis animalibus 241 lætatur. Venerunt omnes illæsi, non tristes vultu, nec maciem necessitatis habentes. Suscepit ergo camelos suos homo ille, cum magna gratiarum actione; et visis oneribus, multo amplius recreatus, exultat. Tunc et illos amicos, et pauperes plures, ad prandium nobile vocat, easdemque eulogias indigentibus distribuit quas acceperat. Sed et amicis qui aderant ex eis largitus est; et ipse quoque benedictionem sanctæ jucunditatis accipiens, gaudebat in Domino.

CAP. X. — Ex illo igitur anno, usque in mortem Frontonii, sic dives ille notato tempore, quando primum miserat, escas necessarias ipsis dirigebat; et aliis sic divitibus Dominus imperabat, ut ex omnibus dapibus irrigati, nihil Dei servi cum sancto Frontonio minus haberent. Vigilabant in operibus Dei filii cum Patre, spiritualibusque eos admonens dapibus, implebat quotidie sermone cœlesti; exsultansque lætatur in Domino, qui sibi talem dederat intellectum, ut avia solitudinis loca digna quæsisset.

CAP. XI. — Legendum hoc tradite, multorum ad ædificationem monachorum. Ille enim magis erit melior in conspectu Dei, non quicumque legerit, sed qui credendo Dei servis sic fecerit. Mercedem autem a Christo Jesu Domino nostro recipiet, qui elemosynam pauperum non despexit, et servos Dei directo corde intuitus fuerit, in gloria Domini nostri Jesu Christi, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen. Hæc sub Antonino (9) imperatore gesta sunt, tertiodecimo anno imperii ejus.

ROSWEYDI NOTATIO

(1) *Frontonii.*] Aliis *Fronto* dicitur. Martyrologium Romanum, 14 Aprilis: « Alexandriæ sancti Frontonis abbatis, cujus vita sanctitate et miraculis claruit. » Eadem apud Usuardum et Adonem. Addit Beda: « Qui septuaginta ferme Pater exstitit monachorum. » Ababanus et Notkerus fusius aliquanto rem narrant,

ex hoc loco, ut apparet, depromptam. Miror unde in Florario Sanctorum manuscripto: « Obiit anno salutis 174. » De hoc Petrus in catalogo sanctorum libro xi, cap. ultimo, num. 120. Cavendus lapsus Petri, lib. ix, cap. 109, et Antonini, in Chron., parte i, tit. vi, cap. 26, § 1, qui confundunt Acta hujus Fron-

tonii cum Actis Frontonis discipuli sancti Petri, episcopi Patragorici, Distinguenti sunt, et antius Vita ab alterius separanda.

Recte advertit Petrus Maturus noster, Antonini commentator, quæ de camelis hic narrantur non convenire Galliæ regionibus, nisi dicatur, inquit, hujus Vitæ auctorem, quicumque ille, camelos pro jumentis sarcinariis quibuscunque usurpasse.

Sed, ut dixi, Frontones hi duo distinguendi, quorum unus in Galliis floruit, alter in Ægypto, ubi camelorum usus. Frontonis Galli memoria celebris exstat 25 Octob. in Martyrologio Romano.

Alius quoque Fronto martyr unus ex xviii martyribus Cæsaraugustanis, de quo in Martyrologio Romano, 16 Aprilis, et Prudentius, hymn. 4 *πρὸς τὸν πᾶν*. Petrus, in catalogo sanctorum, lib. iv, cap. 56.

(2) *Bis acutos, parvosque sarculos.*] *Bisacuta* seu *bisacutus* hic peculiare instrumentum est, ut et in Vita sancti Antonii, cap. 25, n. 62. Glossarium Camberonense manuscriptum : « *Bisacuta*, ferramentum quoddam utrinque incidens. » Plane qua forma *bipennis* dicitur, quasi bis pennatum seu acutum.

(3) *Sexaginta quinque camelos.*] Ita manuscr. Audomarensis, et vetus editio. Rhabano et Notkero *quinque* deest. Requiritur hoc ad numerum septuaginta. Nam mox alia quinque sequuntur.

(4) *Ducator.*] Ita usurpabant pro *ductor*. Tertullianus, libro *adversus Judæos*, cap. 45 : « Cum *ducator* ejus in ea pati haberet. »

(5) *Ducatem.*] Eadem forma, qua ante *ducator*. Sic *ducato*, apud Tertullianum, de Corona milit., cap. 44 : « Vel ipse hæc præstruxerim, et cæteras officium coronarum causas, quibus familiarissima ista ducatio necessitatis. »

(6) *Juxta præcinctum montis.*] Ita Ms. Vetus editio : *juxta præcinctorium montis*. Coloniens., *juxta prædictam viam montis*.

(7) *Campanæ sonitum.*] Hinc apparet jam olim grebibus tintinnabula apposita. Vide Onomast.

(8) *Enlogias.*] Frequens vox hæc Græca apud Latinos scriptores pro *benedictionibus* seu *munere benedictionis*. Vide Onomast.

(9) *Hæc sub Antonino.*] Ita Manuscript. et Coloniens. Male in veteri editione, *Antonio*.

NOVEMBRIS XXVII.

VITA (1) SANCTORUM BARLAAM (2) EREMITÆ ET JOSAPHAT INDIAE REGIS,

AUCTORE SANCTO JOANNE DAMASCENO (3),

INTERPRETE JACOBO BILLIO (4) PRUNÆO.

Prologus auctoris.

242 Quicumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, ut ait Apostolus (*Rom. viii*). Illud porro Spiritu sancto donari, et filios Dei fieri, expetendorum omnium extremum est (*Nazianz., orat. de Athanas.*); et quo cum ventum fuerit, conquiescit omnis contemplatio, quemadmodum divinis Litteris proditum est. Hanc igitur excellentem, et expetendarum omnium rerum supremam beatitudinem, sancti omnes, qui ab ævo condito existerunt, per virtutum cultum ac studium divino beneficio consecuti sunt; ut qui partim martyrium subierint, atque ad sanguinem usque adversus peccatum in acie steterint, partim religiosæ ac Deo devotæ vitæ certamen exantlarint, actamque viam tenuerint, animique destinatione martyres existerint.

Quorum luculentas virtutes ac præclara facinora (hoc est et eorum qui martyrio perfuncti sunt, et eorum qui per religiosam exercitationem angelicum vitæ genus imitando expresserunt) litterarum monumentis commendare, atque ob virtutis exemplum ad posteram ætatem transmittere, a divinis apostolis, et beatis patribus Christi Ecclesiæ accepit, hoc videlicet ad nostri generis salutem velut lata lege promulgantibus. Et enim via ea quæ ad virtutem ducit, aspera est atque ardua et permolesta, iis præsertim qui nondum sese totos ad Deum transtulerunt, verum adhuc vitiorum animique perturbationum tyrannide conflictantur. Quo fit ut multis ad eam illecebris indigeamus, nimirum et consiliis ac cohortationibus, et exemplis eorum qui hanc viam priores inierunt.

Id quod etiam minore eum molesta ad eam attrahit, efficitque ne ob vitæ difficultatem animis frangamur ac desperatione afficiamur. Siquidem ei quoque cui ardua et difficilis via ineunda est, non perinde quispiam monendo ac cohortando, ut eam ingrediamur, persuaserit. At cum multos ostendit qui eam confecerint, ac tandem percommodum diversorium nacti sint, tum vero magis eum adducet, ut eandem quoque viam capessat.

Hinc igitur ipsæ quoque regulæ insistent, ac præterea impendent, ignavo illi servo periculum metuens, qui